GENERALINIO ADVOKATO
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER IŠVADA,
pateikta 2008 m. birželio 3 d. [1]

I — Įžanga

1. Nacionaliniams teismams vis dar kyla neaiškumų aiškinant 1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyvą 80/987/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo [2].

2. Dėl šio teisės akto turėjau galimybę pareikšti savo nuomonę išvadoje byloje *Everson ir Barrass* [3], tačiau dar kartą turiu išanalizuoti Direktyvos 80/987 taikymo sritį, kai nemoki tampa įmonė, vykdanti veiklą keliose valstybėse narėse, kriterijus, pagrindžiančius kompetencijos priskyrimą nacionalinei valdžios institucijai, bei kai kurių jos nuostatų tiesioginį veikimą. Į šiuos klausimus, nors jie nėra visiškai nauji, Teisingumo Teismo prašoma atsakyti atsižvelgiant į 2002 m. padarytus direktyvos pakeitimus [4].

II — Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės

3. Anders Holmqvist, bendrovės *Jörgen Nilsson Akeri och Spedition AB* vairuotojas, teikė prekių paėmimo iš Italijos ir pervežimo į Švediją, kurioje nuolat veikė įmonė, paslaugas. Švedijoje ir Italijoje A. Holmqvist buvo atsakingas už krovinio pakrovimą ir iškrovimą. Dėl savo profesinių įsipareigojimų A. Holmqvist pervažiuodavo Austrijos ir Vokietijos teritorijas.

4. Įmonės buveinė buvo Švedijos mieste Tjörnarp ir ji neturėjo jokios dukterinės įmonės ar kitokio pobūdžio komercinio atstovo už šios šalies ribų.

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — 1980 m. spalio 20 d. Direktyva (OL L 283, p. 23, EE 05/02, p. 219).

3 — Šioje byloje išvadą pateikiau 1999 m. rugsėjo 9 d., o 1999 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismas priėmė sprendimą *Everson ir Barrass* (C-198/98, Rink. p. I-8903).

4 — 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/74/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 80/987/EEB (OL 270, p. 10).

5. 2006 m. balandžio 10 d. *Lunds tingsrätten* (Lundo apygardos teismas) paskelbė įmonę bankrutavusia. 2006 m. birželio 27 d. įmonės administratorius paskyrė pagal 1992 m. Garantinio užmokesčio įstatymą (*Lönegarantilagen*), teisės aktą, kuriuo į nacionalinę teisę perkelta Direktyva 80/987, A. Holmqvist priklausantį garantinį užmokestį.

6. Nesutikdama su įmonės administratoriaus nutarimu Bankroto priežiūros tarnyba (*Tillsynsmyndigheten i concursen*, toliau – Tarnyba) pateikė ieškinį, teigdama, kad A. Holmqvist neturi teisės į garantinį užmokestį, nes savo funkcijas jis vykdė ne Švedijoje, o kitose valstybėse narėse, todėl savo teises jis turėtų ginti šiose valstybėse narėse.

III — Teisinis pagrindas

7. Direktyva 80/987 siekiama suteikti darbuotojams minimalų apsaugos lygį jų darbdaviui tapus nemokiam, „todėl valstybės narės įsipareigoja įsteigti instituciją, kuri garantuotų atitinkamiems darbuotojams nesumokėtų reikalavimų mokėjimą“ [5]. Šiais tikslais joje pateikiami atskiri nemokaus darbdavio [6] ir konkrečių priemonių [7] apibrėžimai.

8. Dešimtajame dešimtmetyje Teisingumo Teismas priėmė du prejudicinius sprendimus, kuriuose nagrinėjami su tarptautiniais santykiais susijusios nemokumo procedūros trūkumai. Bylose *Mosbaek* [8] ir *Everson* [9] pateikiami kai kurie kriterijai, leidžiantys nuspręsti, kuri garantijų institucija privalo padengti skolas, kai nemokus darbdavys vykdė savo veiklą daugiau nei vienoje valstybėje narėje.

9. 2001 metais Komisija iniciavo Direktyvos 80/987 [10] reformą tam, kad joje atsispindėtų sprendimuose *Mosbaek* ir *Everson* [11] suformuluotos teismo praktikos pažanga, pripažindama, kad „aiškios nuostatos <…>,

5 — Naudoju apibrėžimą, pateikiamą Direktyvoje 2002/74, kurios antroje konstatuojamoje dalyje pabrėžiama, kad tai yra *pozityvi pareiga*.

6 — Direktyvos 2 straipsnis.

7 — Direktyvos 3 ir 4 straipsniai.

8 — 1997 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas (C-117/96, Rink. p. 5017).

9 — 3 išnašoje minėtas sprendimas.

10 — 2001 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 80/987, pasiūlymas COM(2002) 832.

11 — Komisija grindžia savo pasiūlymą pareikšdama, kad ji siekia „užtikrinti reikalingą teisinį saugumą ir sutvirtinti darbuotojų teises Teisingumo Teismo nurodyta prasme“. Vėliau ji pamini sprendimus *Everson* ir *Mosbaek* (ankstesnėje išnašoje minėtas direktyvos pasiūlymas, p. 9).

nurodančios instituciją, kompetentingą sumokėti pagal darbo užmokesčio reikalavimus tais atvejais, kai nemokios įmonės turi įmones keliose valstybėse narėse, nebuvimas tapo teisinio nesaugumo šaltiniu“ [12]. Po šios iniciatyvos buvo priimta Direktyva 2002/74, Direktyvą 80/987 papildžiusi nauju 8a straipsnis, kurio 1 dalį Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą.

„*8a straipsnis*

1. Jeigu įmonė, kuri atitinkama veikla verčiasi ne mažiau kaip dviejų valstybių narių teritorijose, tampa nemokia, institucija, atsakinga už darbuotojams nesumokėtų reikalavimų patenkinimą, kaip apibrėžta 2 straipsnio 1 dalyje, yra ta, kuri įsteigta valstybėje narėje, kurios teritorijoje jie dirba arba nuolat dirba.

2. Darbuotojų teisių apimtį nustato teisė, reglamentuojanti kompetentingos garantijų institucijos veiklą.

3. Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad 1 dalyje minėtais atvejais nustatant darbdavio nemokumo būklę, kaip apibrėžta šioje direktyvoje, būtų atsižvelgta į sprendimus, priimtus taikant 2 straipsnio 1 dalyje minėtas nemokumo procedūras, kurias taikyti buvo paprašyta kitoje valstybėje narėje.“

10. Švedija savo teisinę sistemą su Direktyva 2002/74 suderino priimdama Įstatymą dėl darbo užmokesčio garantijos (Lönegarantilagen), pagal kurį valstybei tenka atsakomybė sumokėti pagal darbuotojo reikalavimus, kai jo darbdaviui „yra pradėta nemokumo procedūra 1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyvos 80/987/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo <…> 2 straipsnio 1 dalies prasme“ (1 straipsnio 3 dalis).

11. Švedijos Darbo užmokesčio garantijos įstatymo 2a straipsnis tiesiogiai numato išeitį pagal Direktyvos 2002/74 8a straipsnį, susijusį su tarptautinėmis situacijomis:

„1 straipsnio 3 dalyje numatytu atveju garantinis mokėjimas yra atliekamas tik tada, kai darbuotojas darbdaviui dirba ar dirbo daugiausia Švedijoje.

12 — 10 išnašoje minėtas direktyvos pasiūlymas, p. 8.

Jei darbdavys pripažintas nemokiu Švedijoje, o darbuotojas dirba ar dirbo jam daugiausia kitoje ES ar EEE valstybėje, garantinis mokėjimas nėra atliekamas.“

IV — Prejudicinė procedūra

12. 2007 m. birželio 28 d. nutartimi *Lunds tingsrätten*, nagrinėdamas bylą pagal garantijų institucijos ieškinį A. Holmqvist, pateikė Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar 1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyvos 80/987/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo, paskutinį kartą iš dalies pakeistos Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2002/74/EB, 8a straipsnį reikia aiškinti taip, jog jis reiškia, kad įmonė laikytina vykdančia veiklą tam tikroje valstybėje narėje tik tada, kai ta įmonė turi dukterinę bendrovę ar padalinį toje valstybėje narėje?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą yra neigiamas, kokios sąlygos turi būti tenkinamos, kad įmonė galėtų būti laikoma vykdančia veiklą keliose valstybėse narėse?

3. Jei laikoma, kad bendrovė vykdo veiklą kelių valstybių narių teritorijoje, o darbuotojas dirba tai bendrovei keliose valstybėse narėse, kokie kriterijai yra lemiami nustatant vietą, kur jis paprastai dirba?

4. Ar 1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyvos 80/987/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo, paskutinį kartą iš dalies pakeistos Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2002/74/EB, 8a straipsnis veikia tiesiogiai?“

13. Ieškovė ir atsakovas pagrindinėje byloje, Jungtinės Karalystės, Italijos, Nyderlandų. Graikijos ir Švedijos vyriausybės bei Komisija

pateikė pastabas per Teisingumo Teismo statuto 20 straipsnyje nurodytą terminą.

14. 2008 m. balandžio 16 d. posėdyje savo paaiškinimus žodžiu pateikė A. Holmqvist teisinis atstovas bei Italijos ir Graikijos vyriausybių ir Europos Komisijos atstovai.

V — Pirmasis ir antrasis prejudiciniai klausimai

15. Pirmuoju klausimu nacionalinis teismas abejoja dėl Direktyvos 80/987 8a straipsnio taikymo srities. Ši Bendrijos nuostata yra kompetencijos taisyklė, pagal kurią turi būti nustatoma valstybė, prisiimanti atsakomybę už garantinį užmokestį, kai įmonė „veikla verčiasi ne mažiau kaip dviejų valstybių narių teritorijose“.

16. Apskritai kalbant, *Lunds tingsrätten* nori išsiaiškinti, ką reiškia tarptautinė veikla minėto 8a straipsnio prasme, o antruoju klausimu teiraujasi dėl aiškinimo taisyklių šiuo atžvilgiu.

17. Kadangi abu prejudiciniai klausimai glaudžiai susiję, nes antrasis klausimas yra būtinas, kad būtų galima atsakyti į pirmąjį klausimą, mano nuomone, jie nagrinėtini kartu.

18. Šiame prejudiciniame procese pastabas pateikusios vyriausybės, Komisija ir atsakovas nacionaliniame procese sutaria, kad darbdavys nevykdė veiklos bent dviejose valstybėse narėse.

19. Italijos vyriausybė, remdamasi sprendimais *Mosbaek* ir *Everson*, pabrėžia, kad svarbus yra ryšys, kurį įmonė galėjo užmegzti su valstybe, nes tuo atveju, jei ji vykdė pakankamai nuolatinę komercinę veiklą kitoje valstybėje narėje, su kuria išsaugojo tam tikrus ryšius (pavyzdžiui, moka socialinio draudimo įmokas už savo darbuotojus), darytina prielaida, kad ji vykdo tarptautinę veiklą. Nyderlandų ir Graikijos vyriausybės ir Komisija bei Anders Holmqvist pritaria šiai pozicijai. Jungtinė Karalystė pateikia panašius argumentus, tačiau juos formuluoja priešingai, nes, jos nuomone, veikla keliose valstybėse narėse nevykdoma tik todėl, kad darbuotojas, atlikdamas savo sutartines pareigas, privalo judėti iš vienos valstybės

narės į kitą. Visi sutaria, jog nebūtina įsteigti nuolatinio padalinio valstybėje narėje, kad būtų sudaryta tarptautinė situacija, nes šiuo atžvilgiu visiškai pakanka tam tikro dydžio komercinės veiklos.

20. Švedijos vyriausybė ir ieškovė pagrindinėje byloje teigia, kad Direktyvos 80/987 8a straipsnio taikymas nereikalauja įsteigti nuolatinės buveinės kitoje valstybėje narėje. Tačiau Švedijos vyriausybė nepateikia gairių, kurios leistų sukonkretinti, kokiais atvejais veikla turi būti laikoma vykdoma keliose valstybėse, ir mano, jog šia prasme pakanka, kad darbuotojas paprastai vykdytų veiklą vienoje iš šių valstybių. Atitinkamai ieškovė pagrindinėje byloje teigia, kad jei asmuo dirba darbdaviui keliose valstybėse narėse, pagrįstai teigtina, jog šis darbas atliekamas toje valstybėje, kurioje atliekama pagrindinė užduotis; o nagrinėjamu atveju ši užduotis buvo atliekama ne Švedijoje.

21. Pirmieji du prejudiciniai klausimai nagrinėtini atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktiką, konkrečiai tariant, į jau minėtus sprendimus *Mosbaek* ir *Everson*, kurie ieškant sprendimo nurodo gaires, išsklaidydami neaiškumus dėl Direktyvos 80/987 8a straipsnio.

22. Sprendime *Mosbaek* buvo nagrinėjamas moters, kuri Danijoje, Norvegijoje, Švedijoje, Suomijoje ir Vokietijoje buvo Didžiosios Britanijos bendrovės *Colorgen* su būstine Didžiojoje Britanijoje prekybos atstovė. Įmonė nebuvo nei įsteigta, nei įregistruota Danijoje. Taip pat mokesčių ar socialinėje srityje ji neturėjo jokių ryšių su Danijos valdžios institucijomis. Po to, kai bendrovė buvo paskelbta bankrutavusi ir atleido savo darbuotojus, C. Mosbaek, kaip darbuotoja, pareikalavo iš Danijos garantijos fondo pagal šios valstybės narės įstatymus sumokėti užmokesčio skolą. Fondas atmetė jos prašymą motyvuodamas tuo, kad už tai atsakinga darbdavio buveinės valstybė. C. Mosbaek nesutiko su šiuo sprendimu ir pradėjo bylą kurioje Teisingumo Teismas priėmė prejudicinį sprendimą, patvirtinantį Danijos garantijos fondo teiginį.

23. Iš sprendimo *Mosbaek* išplaukia trys svarbios išvados. Pirma, Teisingumo Teismas, remdamasis Direktyvos 80/987 tikslu, patvirtino, kad pagal nagrinėjamos nuostatos logiką turi būti pasirinkta ta garantijų institucija, kurios teritorijoje „buvo nuspręsta pradėti kreditorių reikalavimų patenkinimo procedūrą arba galutinai uždaryti darbdavio įmonę ar įstaigą“ [13]. Iš to išplaukia, kad oficialus aktas, kuriame nusprendžiama pradėti nemokumo procedūrą, ypač tais atvejais, kai įmonė tarptautinė, yra aiški gairė sprendžiant dėl vietos, kurioje gali būti pasinaudota Direktyva 80/987 saugomomis teisėmis. Reikia atsižvelgti ir į jurisdikcijos taisykles, numatytas Europos aktuose, susijusiuose su bankroto procedū-

13 — 8 išnašoje minėto sprendimo *Mosbaek* 20 punktas.

romis ir kreditorių interesų patenkinimu Bendrijos lygiu, kurios taip pat numato atitinkamos užmokesčio garantijų institucijos valstybę [14].

24. Antra, sprendime *Mosbaek* numatyta papildomų kriterijų tam atvejui, jei darbdavys buvo labiau susijęs su kita valstybe nare. Teisingumo Teismas šiame sprendime patvirtino, kad „garantijos institucija, kompetentinga sumokėti pagal nepatenkintus darbuotojų reikalavimus, yra ta, kuri gaudavo arba bent turėjo gauti nemokaus darbdavio įmokas“ [15]. Taip buvo iš dalies atvertos durys antrai jurisdikcijos taisyklei, pagrįstai *įstaiga, kuriai skirtos socialinio draudimo įmokos*, pervestos įmonės. Jei paaiškėtų, kad sumas gavo Didžiosios Britanijos garantijų institucijos arba kad jos turėjo jas gauti, tačiau negavo, nes darbdavys tiesiog nepervedė jokios įmokos, logiška būtų, kad pats Didžiosios Britanijos garantijų fondas atsiskaitytų pagal vėlesnius užmokesčio reikalavimus.

25. Trečia, šiame sprendime Teisingumo Teismas pabrėžė, jog direktyva „buvo siekiama, kad darbdavio nemokumo atveju veiktų vienos valstybės narės garantijų institucija tam, kad būtų išvengta nereikalingos painiavos tarp nacionalinių sistemų ir ypač situacijų, kuriose darbuotojas galėtų pasinaudoti direktyva keliose valstybėse narėse“ [16]; iš to darytina išvada, kad kompetencija garantuojamiems reikalavimams sumokėti yra išimtinė, nes atsakomybė už Direktyvos 80/987 įgyvendinimą tenka vienam garantijų fondui [17].

26. Galiausiai pagal sprendimą *Mosbaek* tai, kad nemoki įmonė atliko sandorius kitose valstybėse narėse tarpininkaujant atstovui, nėra pakankamai svarbu, jog būtų užmegztas tarptautinis ryšys. Juo labiau taip yra tuo atveju, kai kolektyvinė kreditorių reikalavimų tenkinimo procedūra buvo pradėta įmonės būstinės valstybėje ir socialinio draudimo

14 — Aišku, turiu omenyje 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (OL L 160, p. 1), kurio 3 straipsnis, susijęs su tarptautine jurisdikcija, kaip bendrą taisyklę numatyto valstybę narę, „kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta“. Svarbu priminti, kad Sprendimas *Mosbaek* buvo priimtas anksčiau nei įsigaliojo Reglamentas Nr. 1346/2000, kai egzistavo daugybė dvišalių tarptautinių sutarčių, sudarytų tarp įvairių valstybių narių, nes Europos konvencija dėl tam tikrų tarptautinių bankroto aspektų, dėl kurios susitarta Europos Taryboje ir kuri pasirašyta Stambule 1990 m. birželio 5 d., taip ir neįsigaliojo.

15 — 8 išnašoje minėto sprendimo *Mosbaek* 24 punktas.

16 — 8 išnašoje minėto sprendimo *Mosbaek* 26 punktas.

17 — Graikijos vyriausybė tvirtina, kad po 2002 metų reformos Direktyva 80/987 pakeitė šį sprendime *Mosbaek* iškeltą klausimą, nes 8b straipsnis, numatantis informacijos pasikeitimo tarp atitinkamų valstybės institucijų mechanizmą, įvairioms nacionalinėms garantijų institucijoms pripažino padalytą kompetenciją. Tačiau toks pakeitimas reikalautų iš teisės aktų leidėjo aiškesnės ir detalesnės formuluotės. Nei Komisijos pasiūlymo pagrindimas, nei diskusijų parlamente turinys, nei galutinai priimto teksto konstatuojamosios dalys neatspindi politinio ketinimo sukurti padalytą užmokesčio garantijos kompetencijos modelį.

įmokos buvo mokamos arba turėjo būti mokamos šios valstybės garantijų fondui.

27. Sprendime *Mosbaek* nagrinėtos situacijos, kai nebuvo nuolatinės komercinės veiklos kitoje valstybėje narėje, o sprendime *Everson* nagrinėta priešinga, t. y. Airijoje įsteigtos įmonės, turinčios Jungtinėje Karalystėje filialą, kuriame buvo įdarbinta 200 darbuotojų, mokančių socialinio draudimo įmokas Didžiosios Britanijos institucijoms, situacija. Skirtingai nuo sprendimo *Mosbaek*, kuriame „nemokus darbdavys neturėjo jokio padalinio valstybėje narėje, kur darbuotojas vykdė savo veiklą“ [18], byloje *Everson* „aptariamas darbdavys <…> buvo įsisteigęs Didžiosios Britanijos teritorijoje, nes turėjo joje Eivonmuto filialą, kuriame dirbo daugiau nei 200 darbuotojų, buvusių ieškovais pagrindinėje byloje“ [19]. Remdamasis šiomis prielaidomis, Teisingumo Teismas nusprendė, kad institucija, kompetentinga sumokėti nesumokėtus reikalavimus, yra „tos valstybės institucija, kurioje jie atliko apmokamą darbą“ [20].

28. Kaip paaiškinau byloje *Everson* pateiktoje savo išvadoje, Didžiosios Britanijos bendrovės veiklos Danijoje, pasireiškusios vienos darbuotojos veikla išnuomotame biure, negalima lyginti su veikla filialo, kuriame dirba 200 žmonių ir kurį valstybėje narėje įsteigė kitoje valstybėje narėje įsteigta ir buveinę turinti bendrovė [21]. Abiejų situacijų skirtumas išryškėja, kai nagrinėjama Direktyva 80/987 ginamo darbuotojo situacija.

29. Teleologinis aiškinimas yra svarbiausias Teisingumo Teismo naudojamas aiškinimo būdas. Teisės akto tekstu siekiami tikslai panaudojami jos nuostatoms išaiškinti. Todėl Direktyva 80/987, kaip ir ją iš dalies pakeitusi 2002 m. Direktyva, šiuo aspektu yra aiškios, turint omeny, jog abiem siekiama „darbuotojams užtikrinti teisinį aiškumą, jeigu įmonės, kurios atitinkama veikla verčiasi keliose valstybėse narėse, taptų nemokios ir darbuotojų teisės būtų įtvirtintos <…>“ [22].

30. Remdamasis šia nuostata, įkvėpusia Teisingumo Teismą priimant sprendimus bylose *Mosbaek* ir *Everson*, siūlau neigiamai atsakyti į pirmąjį klausimą ir, atsižvelgęs į pagrindinės bylos aplinkybes, manau, kad vežimo įmonė, kurios darbuotojai atlieka

18 — 3 išnašoje minėto sprendimo *Everson* 23 punktas.
19 — Ten pat, 23 punktas.
20 — Ten pat, 24 punktas.

21 — 3 išnašoje minėtos išvados 23 punktas.
22 — Visas Direktyvos 2002/74 septintos konstatuojamosios dalies tekstas parodo teisės aktų leidėjo ketinimą šioje srityje: „Kad darbuotojams būtų užtikrintas teisinis aiškumas, jeigu įmonės, kurios atitinkama veikla verčiasi keliose valstybėse narėse, taptų nemokios ir darbuotojų teisės būtų įtvirtintos pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo precedentų teisę, turėtų būti priimtos nuostatos, aiškiai nurodančios, kuri institucija tais atvejais atsako už mokėjimo reikalavimų patenkinimą <…>“.

pakrovimo ir iškrovimo užduotis kitose valstybėse narėse, kur ši įmonė neturi nuolatinio komercinio padalinio, negali būti pripažįstama įmone, „kuri atitinkama veikla verčiasi ne mažiau kaip dviejų valstybių narių teritorijose“, kaip tai numato Direktyvos 80/987 8a straipsnis.

31. Šią idėją patvirtina trys tvirti argumentai.

32. Pirma, teismo praktika patvirtino, kad *C.* Mosbaek atstovavimas nebuvo „veikla kitoje valstybėje narėje“. Tačiau ji buvo pripažinta kitoje valstybėje narėje įsteigtos bendrovės, kurioje dirbo daug darbuotojų, t. y. byloje *Everson* nagrinėtu atveju. Šie du sprendimai skatina galvoti, kad Teisingumo Teismas reikalauja komercinės *veiklos*, turinčios *nuolatinį* [23] pobūdį. Veiklą aš suprantu kaip žmogiškuosius ir materialius išteklius apimančią infrastruktūrą. Nepakanka išnuomoti biurą ir įdarbinti atstovą, kaip tai buvo byloje *Mosbaek*. Nuolatinumas reiškia stabilumą laiko atžvilgiu, turint tvirtą siekį išlaikyti veiklą kitos valstybės narės teritorijoje.

33. Antra, Teisingumo Teismas taip pat atsargiai palygino šiuos aspektus bylose, susijusiose su paslaugų teikimo ir steigimosi laisvėmis. Nuo sprendimo *Komisija prieš Vokietiją* [24] „įsisteigimo“ apibrėžimas išsiplėtė iki pripažinimo, kad „<…> kitos valstybės narės įmonė, kuri nuolat būna aptariamoje valstybėje narėje, patenka į Sutarties nuostatų, susijusių su įsisteigimo teise, reguliavimo sritį, net jei ši veikla neturi filialo ar atstovybės formos, o vykdoma per paprastą pačios įmonės personalo tvarkomą biurą arba savarankišką asmenį, įgaliotą nuolat veikti įmonės vardu, kaip darytų atstovybė“ [25]. Šis sąvokos išplėtimas į sritis, kuriose veiklos *stricto sensu* nereikalaujama, reiškia kompromiso, pagal kurį įmonė gali plėstis į kitą valstybę narę

23 — Terminai *veikla* ir *nuolatinis* man atrodo ypač tinkami elgesio pobūdžiui, lemiančio Direktyvos 80/987 8[a] straipsnio taikymą, apibūdinti. Tokia prasme ir Komisija jį suprato savo pradiniame reformos pasiūlyme 2001 metais, kai šią situaciją apibūdino „darbdavio, (kuris) komerciškai veikia pakankamai nuolat“ situacija (10 išnašoje minėtas pasiūlymas, p. 10).

24 — 1986 m. gruodžio 4 d. Sprendimas (205/84, p. 3755).

25 — Ten pat, 21 punktas.

griežtai neapibrėžiant „nuolatinumo“ sąvokos, pripažinimą [26].

34. Trečia, teismo praktikoje taip pat ypač nerimaujama dėl savo teises ginančių darbuotojų profesinės padėties. Šis susirūpinimas aiškus atvejais, susijusiais su užmokesčio garantijomis, ir neatsitiktinai ypatingas dėmesys buvo skirtas vietai, kurioje pervedamos socialinio draudimo įmokos, arba darbuotojui būdingai „socialinei ir kalbinei aplinkai“, siekiant nustatyti ryšį su kita valstybe nare.

35. Dėl anksčiau išdėstytų argumentų Direktyvos 80/987 8a straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad įmonė „atitinkama veikla verčiasi ne mažiau kaip dviejų valstybių narių teritorijose“, jei ji nuolat komerciškai veikia kitos valstybės narės teritorijoje. Kad būtų galima įvertinti tarptautinį ryšį, teismo praktika siūlo du kriterijus: pirma, stabilią, reikalingus žmogiškuosius ir materialius išteklius apimančią infrastruktūrą kitoje valstybėje narėje ir, antra, darbuotojų, pateikiančių garantijų institucijai reikalavimus, socialinę ir kalbinę sąsają. Šie du kriterijai reiškia, kad tolstama nuo teismo praktikoje įtvirtintos „įsisteigimo“ sąvokos, nes reikia atsižvelgti į socialinį ir profesinį veiksnį, kurio apsauga ypač rūpinamasi Direktyvoje 80/987. Tačiau, kaip jau minėjau, teismo praktikos raidą aiškinant EB 43 straipsnį galima laikyti aiškinimo būdu.

36. Kitas veiksnys, pagrindžiantis tai, kad šioje byloje reikia nutolti nuo Bendrijos „įsisteigimo“ sąvokos, išplaukia iš šio teisės akto leidybos istorijos, susijusios su Direktyva 2002/74 įvykdyta reforma. Komisijos pasiūlyme, kaip jis suformuluotas iš pradžių, dabartiniame 8a straipsnyje buvo minimos įmonės, *„įsisteigusios* ne mažiau kaip dviejų valstybių narių teritorijose“. Paskui tekstas buvo iš dalies keičiamas iki dabartinės redakcijos, kurioje minimos įmonės, šioje teritorijoje besiverčiančios „veikla“.

37. Todėl *Jörgen Nilsson Akeri och Spedition AB* įmonės situacija turi būti vertinama atsižvelgiant į šias taisykles. Iš nutarties dėl prašymo pateikti prejudicinį sprendimą išplaukia, kad ši bendrovė neturi nuolatinės atstovybės jokioje kitoje valstybėje narėje, nors jos veikla, atsižvelgiant į patį prekių

26 — 1984 m. liepos 12 d. Sprendimo *Klopp* (107/83, Rink. p. 2971), 19 punktas; 1986 m. liepos 10 d. Sprendimo *Segers* (79/85, Rink. p. 2375), 16 punktas; 1986 m. sausio 28 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* (270/83, Rink. p. 273) 14 punktas; 1987 m. vasario 12 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją* (221/85, Rink. p. 719), 10 punktas ir 1995 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Gebhard* (C-55/94, Rink. p. I-4165). Raidos kulminacija yra 1999 m. kovo 9 d. Sprendimo *Centros* (C-212/97, Rink. p. I-1459). Taip pat man atrodo reikšminga „įmonės“ sąvoka, pateikta minėto Reglamento Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 2 straipsnio h punkte, pagal kurį „tai bet kuri veiklos vieta, kur skolininkas vykdo nuolatinę ūkinę veiklą naudodamas žmonių ir daiktinius resursus.“

gabenimo pobūdį, iš esmės tarptautinė. Aplinkybė, kad kitoje valstybėje narėje nėra jokio filialo ar atstovybės, ir profesinė jos darbuotojų, kurie A. Holmqvist atveju yra socialiai ir ekonomiškai susiję su Švedijos teritorija, padėtis verčia mane galvoti, kad šioje byloje nekalbama apie įmonę, „kuri atitinkama veikla verčiasi ne mažiau kaip dviejų valstybių narių teritorijose“ Direktyvos 80/987 8a straipsnio prasme.

38. Todėl remiantis anksčiau išdėstytų argumentų visuma akivaizdu, kad A. Holmqvist nesumokėto užmokesčio reikalavimai turi būti nukreipti Švedijos garantijos institucijai.

39. Manau, kad taip turi būti išspręsti pirmieji du *Lunds tingsrätten* pateikti klausimai, taip pat ir visas prašymas priimti prejudicinį sprendimą. Trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus būtų vertėję nagrinėti, tik jei atsakymas į pirmuosius du klausimus būtų kitoks. Vis dėlto darydamas prielaidą, kad Teisingumo Teismas gali nesutikti su mano siūlymu, toliau pateikiu atsakymus į kitus du Švedijos teismo pateiktus klausimus.

VI — Trečiasis prejudicinis klausimas

40. Darant prielaidą, kad pagrindinėje byloje aptariama įmonė užsiėmė savo veikla keliose valstybėse narėse Direktyvos 80/987 8a straipsnio prasme, *Lunds tingsrätten* norėtų išsiaiškinti kriterijus, pagal kuriuos kompetencija turėtų būti skiriama vienai iš susijusių garantijų institucijų, nes nors direktyvoje nurodoma institucija, „kuri yra valstybėje narėje, kurios teritorijoje (darbuotojai) dirba arba nuolat dirba“, jis norėtų iš Teisingumo Teismo gauti tikslesnį šio termino apibrėžimą.

41. Jungtinės Karalystės ir Italijos vyriausybės teigia, kad šis apibrėžimas, nors nėra pažodžiui pakartojamas direktyvoje, yra nurodytas sprendime *Everson*, kuriame Teisingumo Teismas pripažino, jog jei „darbdavys turi kelias įmones skirtingose valstybėse narėse, tam, kad būtų nustatyta kompetentinga garantijų institucija, reikia kaip papildomu kriterijumi, atsižvelgus į direktyvos socialinį tikslą, remtis darbuotojų veiklos vieta. Iš tikrųjų ji dažniausiai atitinka jiems būdingą socialinę ir kalbinę aplinką“.

42. Paskutinis sprendimo *Everson* žodžių junginys pabrėžiamas pripažįstant, kad labiau darbuotojo, o ne darbdavio socialinė ir profesinė aplinka yra pagrindinis kriterijus,

leidžiantis nustatyti, kuri garantijų institucija yra kompetentinga.

43. Nyderlandų vyriausybė teigia panašiai, tačiau remiasi kitokiais argumentais. Nagrinėdama Bendrijos kompetencijos taisykles ji pritaria darbuotojus ginančiai pozicijai, pagal kurią tai yra vieta, kurioje jie realiai atlieka savo pareigas, tiek, kiek tai jiems yra artimiausia profesinė aplinka.

44. Ieškovė pagrindinėje byloje siūlo pasirinkti tą vietą, kurioje darbuotojas vykdo reikšmingiausią savo profesinių pareigų dalį. Nagrinėjamu atveju šios pareigos buvo vykdomos ne Švedijos teritorijoje; tačiau šis alternatyvaus sprendimo pasiūlymas taip pat neleidžia A. Holmqvist pateikti savo reikalavimų vienai institucijai.

45. Tačiau Švedijos vyriausybė teigia, kad direktyvos tikslą atitinkantis atsakymas turi suteikti pirmenybę dabuotojo apsaugai, ir siūlo, kad kompetentinga turi būti institucija iš tos valstybės narės, kurioje darbuotojas turi savo nuolatinę gyvenamąją vietą.

46. A. Holmqvist pageidautų būti priskirtas Švedijos garantijos institucijai, nes kiekvienas darbo laikotarpis prasidėdavo ir baigdavosi Švedijoje; bendrovė egzistuoja tik Švedijoje; darbuotojai savo užmokestį gauna Švedijoje; jie priklauso Švedijos socialinės apsaugos sistemai; socialinio draudimo įmokos iš jų užmokesčio buvo mokamos šios valstybės narės mokesčių administracijai.

47. Komisija, manydama, kad į pirmuosius du klausimus turi būti atsakyta neigiamai, nepateikia jokių pastabų dėl jų.

48. Jau paaiškinau, kad Teisingumo Teismas savo praktikos raidoje išryškino priežastis, leidžiančias nustatyti, kada įmonė veikia keliose valstybėse narėse Direktyvos 80/987 prasme. Sugrįžtu prie šios teismo praktikos, kad aptarčiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo trečiąjį klausimą.

49. Sprendime *Everson* pateikiamos reikšmingos svarstymo gairės. Jau minėjau jo 22 punktą, kuriame Teisingumo Teismas patvirtino darbuotojų veiklos vietą kaip sąsajos kriterijų. Tačiau reikia pabrėžti, jog tame pačiame punkte Teisingumo Teismas pridūrė, kad ši vieta „<…> *dažniausiai*

atitinka jiems būdingą socialinę ir kalbinę aplinką“ [27]. Pabrėžiu tai, nes iš jos matyti, kad Teisingumo Teismas pripažįsta galimą kitų svarbių sąsajos kriterijų, pagal kuriuos sprendžiama dėl kompetencijos priskyrimo, egzistavimą.

50. Siekiant atrinkti šiuos kriterijus, reikia nagrinėti šiuo metu Bendrijos teisėje galiojančias tarptautinės jurisdikcijos taisykles [28]. Žinoma, čia nekalbama apie jurisdikcinio pobūdžio problemą, nes nagrinėjamu atveju iškeltos abejonės susijusios su administracinio pobūdžio institucija. Tačiau, turint omeny, kad darbo teisėje egzistuoja jurisdikcijos taisyklės, būtent kalbant apie vietos pasirinkimą bylose dėl darbo sutarčių, tyrimą reikia pradėti nuo šių nuostatų.

51. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo [29] 19 straipsnyje numatoma speciali taisyklė individualių darbo sutarčių srityje. Darbuotojų apsaugos tikslais, kurie įkvėpė ir Direktyvą 80/987, šia nuostata leidžiama valstybėje narėje nuolat gyvenančiam darbdaviui bylą iškelti „valstybės narės, kurioje yra jo nuolatinė buvimo vieta, teismuose“ arba kitoje valstybėje narėje. Vadinasi, taip įtvirtinamas *forum locis laboris*, tačiau ši vieta įtvirtinama kartu su kitom dviem: įprastu darbuotojo darbo vietos teismu arba, jei ji buvo ne vienoje valstybėje, „vietos, kurioje yra arba buvo darbuotoją įdarbinusi įmonė, teismais“ [30].

52. Skirtingai nuo Direktyvos 80/987 8a straipsnio, numatančio tik vieną vietą, Reglamente Nr. 44/2001 nurodomos kelios alternatyvos, palaikančios silpnesnės šalies, šiuo atveju – darbuotojo, apsaugos poziciją [31].

53. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje [32] atspindi tą pačią

27 — Kursyvu išskirta mano.

28 — Nyderlandų vyriausybė ir A. Holmqvist taip pat pritaria šiai analizei.

29 — 2000 m. gruodžio 22 d. Reglamentas (OL L 12, p. 1).

30 — Šiuo klausimu žr. M. V. Polak „Jurisdiction and Choice-of-Law Aspects of Employment Contracts“; J. Meeusen, M. Pertegás ir G. Straetmans (leidėjai) „Enforcement of International Contracts in the European Union. Convergence and divergence between Brussels I and Rome I“, *Intersentia*, Antverpenas-Oksfordas-Niujorkas, 2004, p. 326–331.

31 — Tai patvirtinama paties reglamento tryliktoje konstatuojamojoje dalyje: „kalbant apie <…> darbo sutartis, silpnesniąją šalį turėtų ginti palankesnės tokios šalies interesams jurisdikcijos taisyklės nei bendrosios taisyklės“. Iš esmės, kaip nurodo M. Virgós Soriano ir F. J. Garcimartín Alférez „Derecho procesal civil internacional“, 2 leidimas, *Civitas*, Madridas, 2007, p. 113, „vietos, kurioje yra darbuotojo darbo vieta, teismai iš esmės yra netoli nuo darbuotojo nutolusi vieta, todėl taip sumažinamos jo galimybės pasinaudoti teise į teisingą teisminę gynybą sąnaudos“. Taip pat svarbu tai, kad Reglamentas Nr. 44/2001, priešingai nei iki jo galiojęs teisės aktas, t. y. Briuselio konvencija, numato specialų skirsnį, susijusį su darbuotojų tarptautinio darbo ypatumais.

32 — 1996 m. gruodžio 16 d. Direktyva (OL L 18, p. 1).

tendenciją; jos 6 straipsnis suteikia darbuotojui galimybę kreiptis į teismą „toje valstybėje narėje, į kurios teritoriją darbuotojas yra arba buvo komandiruotas, nepažeidžiant, kur taikoma, galiojančių tarptautinių susitarimų dėl jurisdikcijos pradėti procedūras kitoje valstybėje <…>“. Šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą parodoma būtinybė darbuotojui turėti galimybę kreiptis į teismą toje teritorijoje, kur jam atrodo tinkama. Galiausiai sumažėtų ir atstumas nuo teismo iki ieškovo [33].

54. Greitai apžvelgę taisykles dėl taikytinos teisės randame stebinančiai panašius instrumentus. Reglamento Nr. 44/2001 pavyzdžiu Romos konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės [34] 6 straipsnis numato alternatyvią kolizijų sprendimo normą tam, kad, nesant šalių pasirinkimo, darbo sutarčiai būtų taikoma valstybės, kurioje vykdydamas sutartį darbuotojas paprastai dirba, teisė. Jei darbuotojas nuolat būna ne vienoje valstybėje, taikytina valstybės, „kurioje yra darbdavio verslo vieta, (teisė), išskyrus atvejus, kai iš aplinkybių visumos galima daryti išvadą, kad sutartis yra labiau susijusi su kita valstybe, ir šiuo atveju sutarčiai taikoma tos valstybės teisė“ [35].

55. Kaip jau paaiškinau, specialiuose darbo sutarčiai taikytiną jurisdikciją ar teisę numatančiuose teisės aktuose siekiama darbuotojų sąsajos ir jų apsaugos pusiausvyros, ir šiuo tikslu numatomos skirtingos galimybės, kuriomis vis dėlto siekiama bendro tikslo, t. y. palengvinti darbuotojui galimybę kreiptis į teismą, leidžiant pasiremti savo teisinei ir asmeninei situacijai artimu įstatymu. Romos konvencijos 6 straipsnio, darančio nuorodą į sutartį, „labiau susijusią su kita valstybe“, formuluotė galbūt yra aiškesnė [36]. Tokios sąsajos su tam tikra teritorija gali būti panaudotos kaip kriterijai, siekiant surasti aplinką, galinčią užtikrinti darbuotojo teisinę apsaugą.

33 — S. Sánchez Lorenzo ir J.C. Fernández Rozas „Derecho Internacional Privado“, 3 leidimas, *Civitas,* Madridas, p. 480–481, pabrėžiamas bendras šios direktyvos ir kitų Bendrijos nuostatų, susijusių su jurisdikcijos nustatymu, tikslas.

34 — Romos konvencija dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateikta pasirašyti Romoje 1980 m. birželio 19 dieną (OL L 266, p. 1).

35 — Reikia pažymėti, kad Komisijos parengto reglamento dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) pasiūlymu, kuris šiuo metu svarstomas Parlamente, Romos konvencija yra adaptuojama siekiant „atsižvelgti į Europos Bendrijų Teisingumo Teismo priimtus sprendimus <…> ir jo platų „nuolatinės darbo vietos““ sąvokos aiškinimą (Komisijos pasiūlymas KOM 2005, 650, galutinis, p. 7). Formuluotės pakeitimo aplinkybės ir galimos pasekmės analizuojamos P. Venturi „Alcune osservazioni sui contratti individuali di lavoro nella proposta di regolamento 'Roma I“, P. Franzina, (leidėjas) „La legge applicabile ai contratti nella proposta di regolamento 'Roma I“, *CEDAM*, Milanas, 2006, p. 65–74. Dėl 6 straipsnio aiškinimo nacionalinėje teisėje žr. R. Plender ir M. Wilderspin „The European Contracts Convention. The Rome Convention on the Law Aplicable to Contractual Obligations“, 3 leidimas *Sweet & Maxwell*, Londonas, 2008, p. 169–171.

36 — Teisingumo Teismas neturėjo galimybės aiškinti Romos konvencijos 6 straipsnio, nes, kaip žinoma, per septyniolika jos egzistavimo metų dėl konvencijos nebuvo pateikta nė vieno prašymo priimti prejudicinį sprendimą.

56. Teisingumo Teismas, aiškindamas šias nuostatas, konkrečiau kalbant, Reglamento Nr. 44/2001 nuostatą (jos ankstesnę versiją pagal konvenciją), pakartojo, kad jei darbuotojas dirba savo darbą keliose valstybėse, „įprasta darbo“ vieta yra ta, su kuria nagrinėjamas ginčas yra labiausiai susijęs [37]. Byloje *Mulox IBC* [38] Londone įsteigtos įmonės tarptautinės vadybos direktorius, vykdęs komercinius sandorius Vokietijoje, Belgijoje, Nyderlanduose ir Skandinavijos valstybėse, buveinę įkūrė savo biure Eks le Bene (Prancūzija); nuo tam tikros dienos didžiąja savo veiklos dalį jis vykdė Prancūzijos teritorijoje. Spręsdamas klausimą dėl įprastos jo darbo vietos, Teisingumo Teismas atsižvelgė į tai, kad savo užduotis jis vykdė „iš biuro, esančio susitariančioje valstybėje, kurioje darbuotojas turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, iš kur jis vykdė savo veiklą ir į kurią grįždavo po kiekvienos komandiruotės“ [39].

57. Iš visų šių svarstymų išplaukia, kad darbo santykių kontekste sprendžiant dėl tinkamos vietos, kurioje darbuotojas galėtų ginti savo teises, svarbu išnagrinėti su teisine ir asmenine darbuotojo situacija susijusias aplinkybes. Remiantis šiais teiginiais, artimiausia darbuotojo aplinka turi pateikti teisingiausią sąsają [40].

58. Tačiau jei ši tezė taikoma Direktyvai 80/987, visų pirma reikia pabrėžti, kad, skirtingai nuo jurisdikciją ar taikytiną teisę numatančių taisyklių, kurios numato alternatyvius variantus, Direktyvos 80/987 8a straipsnyje nurodoma tik viena vieta. Graikijos vyriausybė teigė, kad ši kompetencija nėra išimtinė, tačiau Teisingumo Teismas sprendime *Mosbaek* nusprendė priešingai.

59. Šiomis sąlygomis esu linkęs pritarti fiksuotam kriterijui, kuris leistų preziumuoti vietą, kurioje darbuotojas įprastai atlieka savo darbą. Manau, kad vieta, kurioje pervedamos socialinio draudimo įmokos, galėsiančios padengti galimą užmokesčio reikalavimą, geriausiai atspindi darbuotojo teisinę ir asmeninę padėtį.

37 — Šiuo klausimu žr. N. Marchal Escalona „Lugar en el que el trabajador desempeña habitualmente su trabajo: ayer, hoy y mañana“, La Ley, n° 5986, 2004.

38 — 1993 m. liepos 13 d. Sprendimas (C-125/92, Rink. p. I-4075).

39 — Ten pat, p. 25.

40 — Tai išplaukia iš Teisingumo Teismo praktikos apskritai ir būtent iš sprendimo *Mulox IBC*, taip pat iš 1982 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Ivenel* (133/81, Rink. P. 1891, 14 ir 16 punktai); 1997 m. sausio 9 d. Sprendimo *Rutten* (C-383/95, Rink. P. I-57) 17 punkto ir 2003 m. balandžio 10 d. Sprendimo *Pugliese* (C-437/00, Rink. p. I-3573), 18 punkto. Neseniai generalinis advokatas M. Poiares Maduro, pirmą kartą aiškindamas su darbo teise susijusias Reglamento Nr. 44/2001 normas, gynė šio teksto protekcionistinį pobūdį, palyginti su ankstesne Konvencija: „<…> Reglamento Nr. 44/2001 redaktoriai siekė sukurti specialų skirsnį, susijusį su darbo sutarčių jurisdikcija, konstatuodami, kad „silpnesniąją šalį turėtų ginti palankesnės tokios šalies interesams jurisdikcijos taisyklės nei bendrosios taisyklės“. Šiomis sąlygomis stebintų, jei minėti autoriai, priimant Reglamentą Nr. 44/2001, būtų norėję atimti iš darbuotojo jam palankesnių taisyklių, kuriomis jis naudojosi pagal Briuselio konvenciją iki įsigaliojant šiam reglamentui, teikiamą naudą.“ (2008 m. sausio 17 d. pateiktos generalinio advokato išvados byloje *Glaxosmithkline* (C-462/06), kurioje Teisingumo Teismas dar nepriėmė sprendimo, 21 punktas).

60. Vis dėlto šią prezumpciją galima paneigti, todėl verta numatyti taisyklę specialiems atvejams, siekiant tam tikro sistemos lankstumo, atsižvelgiant į Romos konvencijos 6 straipsnį ir poziciją, kurią gyniau byloje *Everson* pateiktoje išvadoje: subsidiari kompetencija tektų tos valstybės narės institucijai, kurioje yra darbuotojams „būdinga socialinė ir kalbinė aplinka“.

61. Šioje byloje neturėtų būti pasinaudota šia subsidiaria išlyga, nes pagrindinėje byloje aptariama įmonė A. Holmqvist įmokas pervesdavo Švedijoje, ir, atrodo, neegzistavo jokio socialinio ar kalbinio ryšio, siejančio darbuotoją su kita Sąjungos teritorija, kurią (nagrinėjamu atveju Italiją, Austriją ir Vokietiją) jis kirsdavo kartkartėmis, vykdamas į komandiruotes darbdavio sąskaita.

62. Todėl *Lunds tingsrätten* reikia atsakyti, kad, siekiant nustatyti vietą, kurioje darbuotojas paprastai dirba direktyvos 8a straipsnio prasme, reikia atsižvelgti į teritoriją, kurioje darbdavys mokėjo atitinkamas socialinio draudimo įmokas, išskyrus išimtinius atvejus, kai darbuotojas socialiai ir kalbiškai yra susijęs su kita Sąjungos teritorija.

VII — Ketvirtasis prejudicinis klausimas

63. Galiausiai nacionalinis teismas klausia, ar Direktyvos 80/987 8a straipsnis veikia tiesiogiai.

64. Kaip logiškai matyti iš ankstesnių paaiškinimų, šis klausimas turėtų būti nagrinėjamas tik tuo atveju, jei Švedija nebūtų laikiusis įsipareigojimų.

65. *Lönegarantilagen* 2 straipsnio a punktas perkelia direktyvos 8a straipsnį ir turėtų būti aiškinamas šios Bendrijos teisės nuostatos atžvilgiu [41]. Šios nacionalinės nuostatos

41 — 1986 m. gegužės 15 d. Sprendimas *Johnston* (222/84, Rink. p. 1651, 26 punktas); 1988 m. vasario 4 d. Sprendimas *Murphy ir kt.* (157/86, Rink. p. 673, 11 punktas). Pagal J. H. Jans, R. de Lange, S. Prechal ir R.J.G.M. Widdershoven „*E*uropeanisation of Public Law“, *Europa Law Publishing*, Grioningenas, 2007, p. 106 ir 107, teismo praktika tiesioginio veikimo atžvilgiu akivaizdžiai suteikia prioritetą Bendrijos teisę atitinkančio aiškinimo principui.

2 pastraipa numato, kad „jei darbdavys pripažintas nemokiu Švedijoje, o darbuotojas dirba ar dirbo jam daugiausia kitoje ES ar EEE valstybėje, garantinis mokėjimas nėra atliekamas“. Iš esmės ši nuostata neigiama forma įtvirtina tai, ką direktyva išreiškia teigiamai. Kai Švedijos įstatymų leidėjas kalba apie darbą, atliekamą „daugiausia kitoje valstybėje“, reikia manyti, kad jis turi omenyje sąvoką, kuri atitinka direktyvos 8a straipsnyje vartojamą sąvoką „nuolat dirba“ kitoje valstybėje narėje.

66. Todėl, kadangi Švedijos įstatymai gali būti aiškinami atitinkamai pagal direktyvą, nėra būtina išsamiau nagrinėti ketvirtojo prejudicinio klausimo.

VIII — Išvada

67. Atsižvelgdamas į pateiktus svarstymus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Lunds tingsrätten* jam pateiktus klausimus:

„1. 1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyvos 80/987/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo, iš dalies pakeistos 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/74/EB, 8a straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad ji nereikalauja, jog įmonė turėtų dukterinę įmonę ar nuolatinės veiklos padalinį, kad būtų laikoma, jog ji veikia ne mažiau kaip dviejose valstybėse narėse.

2. Ar įmonė verčiasi veikla keliose valstybėse narėse, nustatoma pagal du kriterijus: pirma, stabilią, reikalingus žmogiškuosius ir materialius išteklius apimančią infrastruktūrą kitoje valstybėje narėje ir, antra, darbuotojų, pateikiančių garantijų institucijai reikalavimus, socialinę ir kalbinę sąsają.

3. Vieta, kurioje darbuotojas „nuolat dirba“, yra vieta, kurioje darbdavys moka atitinkamas socialinio draudimo įmokas, galėsiančias padengti galimą užmokesčio reikalavimą, išskyrus išimtinius atvejus, kai darbuotojas socialiai ir kalbiškai yra susijęs su kita Sąjungos teritorija.“